

**Egon Kraljević**

Hrvatski državni arhiv

Marulićev trg 21

Zagreb

**PRILOG ZA POVIJEST UPRAVE:  
KOMISIJA ZA RAZGRANIČENJE PRI PREDSEDNIŠTVU VLADE  
NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE 1945.-1946.**

UDK 35(497.5)“1945/1946“(091)

Pregledni rad

*U ovom će radu biti riječi o nastanku i djelovanju Komisije za razgraničenje koja je pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske (kasnije Predsjedništvu Vlade Narodne Republike Hrvatske) osnovana 1945. godine. Bit će analizirana djelatnost Komisije u oba njezina dijela: kako onom koji se bavio razgraničenjem na dijelu državnih međa gdje su hrvatske granice ujedno bile vanjske granice Jugoslavije, tako i onom koji se bavio razgraničenjem između federalnih jedinica unutar te države. Posebno će biti naglašeni podatci o osnutku i ustroju Komisije, te vezama s drugim tijelima koje je ona uspostavila tijekom svog rada. Pri kraju teksta dan je i skraćeni pregled glavnih serija navedenih u inventaru fonda Komisije za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade Narodne Republike Hrvatske koji se čuva u Hrvatskome državnom arhivu.*

**Ključne riječi:** *razgraničenje druge Jugoslavije prema Italiji, Austriji, Mađarskoj, razgraničenje Hrvatske s republikama Demokratske Federativne Jugoslavije, povijest institucija, uprava, hrvatske granice*

**Utemeljenje i rad Komisije**

U ovom ćemo se prikazu povijesti Komisije za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade Narodne Republike Hrvatske (dalje: NRH) oslanjati na podatke koje smo prikupili u izvornome gradivu, jer ni u službenim glasilima ni u stručnoj literaturi nismo pronašli podatke o utemeljenju navedenoga tijela.

Konstituiranje saveznih i republičkih upravnih organa druge Jugoslavije završeno je u mjesecima pred kraj Drugog svjetskog rata.<sup>1</sup> Da bi početna faza administrativnog ustrojavanja nove države bila dovršena, prije donošenja Ustava bilo je još potrebno utvrditi teritorijalnu i upravnu podjelu zemlje. Vođeno tim zadatkom, Ministarstvo za konstituantu Demokratske Federativne Jugoslavije 17. travnja 1945. godine svim republičkim vlastima pa i Predsjedništvu NRH dostavilo »Uputstvo za saradnju vrhovnih zemaljskih vlasti s Ministarstvom za konstituantu«. Premda se Uputstvo ne nalazi u fondu Komisije za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, dijelovi sadržaja ovog dokumenta i nadnevak njegova izdavanja citirani su u dopisu br. 96/45 koji je Ministarstvo za konstituantu Demokratske Federativne Jugoslavije 2. svibnja 1945. godine uputilo svim republičkim tijelima, pa i Predsjedništvu NRH.<sup>2</sup> Navedeni spis prvo prenosi dio Uputstva kojim se kao prvi korak u izgradnji upravno-teritorijalnog ustroja zemlje, pri predsjedništvima republičkih (zemaljskih) skupština ili vlada zahtijeva osnutak odjela za izgradnju narodne vlasti i odjela za ustavna pitanja. U istom se dopisu zatim navodi da »...jedno od važnih pitanja koje iziskuje hitno rešenje jeste pitanje teritorijalne podele federalnih jedinica i razgraničenje između federalnih jedinica«, što je posao koji je, navodi isti izvor, u nadležnosti spomenutih odjela za izgradnju narodne vlasti.<sup>3</sup>

Nedugo nakon primitka saveznih direktiva, u Hrvatskoj je započeo rad na uspostavi organa koji će se baviti rješavanjem granično-teritorijalnih pitanja. Predsjedništvo NRH unutar kojeg je, prema slovu saveznog Uputstva, formiran Odjel za izgradnju narodne vlasti, prenijelo je poslove oko ustrojavanja hrvatske komisije za razgraničenje na republičko Ministarstvo pravosuđa. Ovo tijelo je već 26. travnja 1945., samo desetak dana nakon odašiljanja navedenog Uputstva saveznog Ministarstva za konstituantu, izdalo dopis kojim sebi podređene razine vlasti obavješćuje da se pri Predsjedništvu NRH

<sup>1</sup> Štambuk-Škalić, M. Hrvatska istočna granica u dokumentima 1945-1947. *Fontes* (Zagreb). 1(1995), str. 161.

<sup>2</sup> HR-HDA-1166. Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 1, predmet 830/45, navedeni dopis.

<sup>3</sup> Isto.

ustrojava »...Komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i Komisija za razgraničenje sa federalnim državama unutar granica federativne Jugoslavije.«<sup>4</sup>

Iz dokumenata o osnutku Komisije za razgraničenje vidljivo je da je Ministarstvo pravosuđa »...kome je povjeren inicijativni rad na pripremanju ovih komisija...«<sup>5</sup> u tom razdoblju ostvarilo kontakte s brojnim ustanovama (Predsjedništvom NRH, Ministarstvom unutarnjih poslova NRH, Ministarstvom prosvjete NRH, brojnim narodnim odborima...) i pojedincima unutar Hrvatske. Kontaktirane su i institucije u drugim federalnim jedinicama, kao i savezna tijela (prije svih Ministarstvo vanjskih poslova i savezni Institut za proučavanje međunarodnih pitanja), jer su poslovi koje su imale obavljati buduće komisije zahtijevali suradnju i koordinaciju kako republičkih upravnih organa, tako i koordinaciju s akcijama koje su u rješavanju međunarodnog razgraničenja poduzimale savezne vlasti i njihova stručna tijela. Komisija za razgraničenje kod Predsjedništva Vlade NRH je, kako u svom dopisu predsjedniku Vlade NRH Vladimiru Bakariću navodi predsjednik Komisije Josip Roglić »... osnovana ... u lipnju 1945. god.«<sup>6</sup>

Nakon završetka njezina rada gradivo Komisije predano je Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (JAZU). U primopredajnom zapisniku navodi se da je preuzimanjem gradiva »...potpuno završeno likvidiranje Komisije za razgraničenje, koja je postojala od 1. lipnja 1945. do 31. prosinca 1946., odnosno do 17. veljače 1947., kada su sve stvari prevezene u Jugoslavensku akademiju čime je Komisija za razgraničenje prestala radom«.<sup>7</sup>

### **Nadležnost i funkcije Komisije**

Razlozi osnutka Komisije bili su dvojaki. Prvi je njezin zadatak bio da, u vrijeme kada su se na osnovama ratom ostvarenih pozicija iscrtavale nove granice europskih zemalja, prikupljanjem znanstveno verificiranih podataka podupre jugoslavenske teritorijalne zahtjeve. Drugi pravac njezina djelovanja bio je usmjeren na definiranje unutarnjih granica NRH (tj. granica NRH prema ostalim jugoslavenskim republikama) što je bio posljednji korak u upravnoj organizaciji zemlje. Mjerodavnosti Komisije bile su isključivo stručne i sastojale su se u prikupljanju znanstvenih činjenica koje su bile podloga za donošenje političkih odluka o spornim pitanjima.

Shodno gornjoj podjeli poslova formirana su dva dijela Komisije: jedan dio se bavio međunarodnim razgraničenjem na dijelovima državne međe gdje su se vanjske jugoslavenske granice poklapale s granicama NRH prema inozemstvu (Mađarska, Italija), dok je drugi dio radio na rješavanju nedefiniranih teritorijalnih pitanja između republika unutar Jugoslavije.

Dio Komisije koji je radio na međunarodnom razgraničenju svojim je radom prikupio obilje znanstveno utemeljenih podataka i time pripremio i osnažio pregovaračke stavove jugoslavenskih diplomata. U sklopu toga Komisija je surađivala s najistaknutijim stručnjacima raznih profila: statističarima, povjesničarima, demografima, ekonomistima, ekspertima za međunarodno pravo itd., a ostvarila je i raznovrsne kontakte sa stručnim i političkim tijelima. Rezultati njezina djelovanja vidljivi su u brojnim objavljenim elaboratima, knjigama, te novinskim člancima koji su na stručan ili popularan način predstavljali jugoslavenske stavove o tada aktualnim pograničnim sporovima.

Drugim svojim dijelom Komisija je, također oslanjajući se na mišljenja struke, prikupljala hrvatske argumente za rasprave o međurepubličkom razgraničenju NRH. Budući da je službeni stav komunističkog režima bio da je nacionalno pitanje u Jugoslaviji riješeno proglašenjem federalne države, tadašnje su vlasti ovo, kao i sva ostala nacionalno osjetljiva pitanja zatvorila za javnost. Izvanjski monolitna Komunistička partija Jugoslavije (KPJ) nije htjela dopustiti da rasprava o granicama

<sup>4</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 1, predmet 830/45, dopis Ministarstva pravosuđa upućen Oblasnom NOO-u Dalmacije 26. travnja.

<sup>5</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 1, predmet 830/45, spis Ministarstva pravosuđa upućen Ministarstvu prosvjete i Ministarstvu unutarnjih poslova NRH 2. svibnja 1945.

<sup>6</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 7, cjelina: Molbe za odobrenje honorara, navedeni dopis.

<sup>7</sup> Dosje fonda Komisije za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH: preslika Zapisnika primopredaje gradiva Komisije za razgraničenje (Jadranskog instituta), 38 str. (izvornik dokumenta, prema bilješki na ovoj kopiji, čuva se u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (HAZU)).

između jugoslavenskih republika izbaci na vidjelo suprotstavljene stavove jugoslavenskih republičkih vodstava i time poremeti propagirano jedinstvo jugoslavenskog radnog naroda. Stoga ni rezultati rada ovog dijela Komisije nisu bili objavljeni kao što je to, s namjerom utjecanja na svjetske političke čimbenike i javnost utjecajnih zemalja, učinjeno s rezultatima rada »međunarodnog« dijela Komisije. Naprotiv, argumenti prikupljeni za međurepubličko razgraničenje bili su namijenjeni užim partijskim krugovima koji su ta pitanja trebali raspraviti bez podizanja nacionalnih tenzija i daleko od očiju javnosti.

Osim praćenja stručne literature, oba su dijela Komisije pratila članke o međunarodnom i međurepubličkom razgraničenju u domaćem i stranom tisku, a prikupljala su i informacije o ranije objavljenim relevantnim novinskim člancima.

### **Administrativni ustroj**

Kako je prethodno napisano, u strukturi ove Komisije bila je jasno podvučena razlika između njezina dva dijela (»međunarodnog« i »međurepubličkog«). *Nacrt rada Komisije za razgraničenje* o tome navodi: »Zadatak ove komisije je složen i određen geografskim i političkim uvjetima pojedinih granica Federalne Države Hrvatske. Načelna dioba se nameće prema tome da li je pojedini granični sektor interfederala, ili je istovjetan s granicom Jugoslavije kao državne cjeline. Političku važnost pojedinih pitanja što spadaju u djelokrug komisije određuje pak množina spornih tačaka na određenom graničnom sektoru, kao i priroda zapreka što stoje na putu skladnom rješenju, *pri čemu je dakako jasno da su takve poteškoće daleko složenije i osjetljivije na sektorima državnih nego li interfederalnih granica*«<sup>8</sup> (kurzivom istaknuo autor).

Osim ove osnovne podjele, svaki od dva dijela Komisije dalje se dijelio prema užim odsječcima dijela hrvatskih granica kojima se bavio. Tako se za dio Komisije koji se bavio *međunarodnim* razgraničenjem u Popisu članova Komisije navodi da su postojale:

- prva skupina stručnjaka (dr. Josip Roglić, dr. Rudolf Maixner, dr. Mijo Mirković, Matko Rojnić, Fran Barbalić, dr. Vladimir Brajković, dr. Ivo Rubić, dr. Just Pertot) koja se bavila **zapadnom granicom**, a rad na tom dijelu državne međe je zatim podijeljen na još uže teritorijalne cjeline (Rijeka, Istra, Zadar, Lastovo – Palagruža, Lošinj – Cres, Pula), za svaku od kojih cjelina je opet imenovan krug stručnjaka specijalista za pojedino uže područje,

- druga skupina stručnjaka (Krešimir Filić, dr. Juraj Andrassy, dr. Vinko Žganec, dr. Josip Roglić, dr. Milovan Zoričić, dr. Rudolf Maixner) za **sjeverne granice**, koje su podijeljene na prostore Međimurja, Baranje i Bajskog trokuta, a za svaku od ovih regija također je imenovan veći broj stručnjaka specijalista.<sup>9</sup>

Osim ova dva područja »međunarodni« dio Komisije dotaknuo se i problema Gradišća. U Prijedlogu stručnjaka Komisije za razgraničenje Jugoslavije sa susjedima navodi se tako skupina eksperata koja je bila zadužena za obradu problema Gradišćanskih Hrvata, a i u gradivu Komisije se nalazi skupina elaborata o Gradišću.<sup>10</sup> Razlog uvrštavanja gradišćanskog prostora u rasprave oko razgraničenja najvjerojatnije je bio vođen željom da se pripremi nacrt manjinske autonomije za tu granu hrvatskoga naroda. No nije isključeno da je rad na ovom problemu bio u vezi s nadama

<sup>8</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 2, Nacrt rada komisije za razgraničenje od 12. lipnja 1945.

<sup>9</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 1, cjelina: Popisi stručnjaka Komisije, Popis članova Komisije. U ovoj se skupini spisa nalazi nekoliko popisa na kojima je izričito navedeno da se radi o *prijedlozima* za imenovanje članova Komisije, te navedeni *Popis članova* Komisije dijelove kojeg smo citirali. Niti za ovaj spis nije definitivno utvrđeno radi li se tek o prijedlogu ili je riječ o, barem za neko razdoblje njezina rada, konačnom popisu članova »međunarodnog« dijela Komisije. No kako na ovom dokumentu *nije* izričito navedeno da se radi o *prijedlogu*, niti na njemu ima prekrivenih imena i rukopisnih bilježaka (kao što je to slučaj u navedenim popisima *prijedloga* za imenovanje, iz čega je očito da su to bili »radni materijali«, tj. konceptualne bilješke), to ipak procjenjujemo da ovaj spis ima viši stupanj vjerodostojnosti. Pripominjemo da Popis donosi i imena suradnika za sve pojedine dijelove »sjeverne« i »zapadne« granice, čija imena ne navodimo zbog njihove brojnosti (nabrojano ih je više od šezdeset).

<sup>10</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 1, cjelina Popisi stručnjaka Komisije, Prijedlog stručnjaka Komisije za razgraničenje Jugoslavije sa susjedima. O vjerodostojnosti ovog popisa vidi prethodnu bilješku.

jugoslavenske strane da bi u slučaju nekog, za Jugoslaviju vrlo povoljnog, maksimalističkog rješenja pitanja Koruške, gradišćanski prostor mogao biti pripojen Jugoslaviji.

Prijedlozi stručnjaka Komisije za razgraničenje Federalne Države Hrvatske<sup>11</sup> navode i podjelu Komisije za *međurepubličko* razgraničenje na skupine eksperata zadužene za rješavanje problema razgraničenja NRH sa Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom (područje Boke kotorske). Kako se radi samo o prijedlozima za imenovanje članova Komisije, smatramo da zbog nepouzdanosti tih popisa nije uputno navoditi u ovim dokumentima nabrojane članove Komisije (vidi bilješke 9 i 10).

Gotovo svi stručnjaci navedeni u gornjim popisima članova Komisije, u njezinu su radu bili angažirani u statusu (honorarnih) *suradnika*. Nekolicina ovih bili su i *stalni članovi* tog tijela. Po navedenom Popisu članova komisije status člana Komisije su imali:

- dr. Josip Roglić, predsjednik Komisije,
- dr. Rudolf Maixner, član (u spisima Komisije potpisan kao tajnik Komisije),
- prof. Krešimir Filić, član,
- dr. Ivo Rubić, član,
- Ivo Sučić, član,

a ovima pridodaje Veru Weisz, činovnicu.

Je li broj i sastav stalnih članova i zaposlenika Komisije tijekom vremena bio mijenjan, iz spisa se ne može utvrditi.

Gradivo Komisije nije odlagano prema nekom sustavu spisovodstva, nego je tematski grupirano u sadržajne cjeline.

#### **Veze Komisije s drugim tijelima državne uprave i znanstvenim ustanovama**

Komisija za razgraničenje djelovala je u sklopu Predsjedništva Vlade NRH. No u okviru tadašnjeg jugoslavenskog sustava, tek formalno federalističkog, a u suštini krutog centralističkog, i Predsjedništvo Vlade NRH bilo je samo »transmisija« središnjih organa vlasti. Stoga je i Komisija u svom djelovanju, kako u poslovima koji se odnose na utvrđivanje granica između jugoslavenskih republika, a posebice u poslovima međudržavnog razgraničenja bila tijesno povezana s radom središnjih državnih organa, poglavito *Instituta za međunarodna pitanja* Ministarstva vanjskih poslova u Beogradu. Upućenost na ovo tijelo varirala je od međusobne razmjene informacija, literature, slanja predstavnika na sastanke Instituta u Beograd i drugih mjera poduzetih s ciljem koordiniranja aktivnosti i izbjegavanja dupliranja poslova, pa sve do primanja izravnih naredaba od ovog Instituta. U pismu predsjedniku Vlade NRH, dr. V. Bakariću, predsjednik Komisije Roglić navodi da je utvrđivanje onih dijelova hrvatskih granica, koje su ujedno bile i jugoslavenske međunarodne granice, zahtijevalo »...suradnju na obradbi pitanja koja se odnose na opće državne granice.« Zatim dodaje: »Razvojem posla pokazalo se da jednostavna suradnja nije dovoljna, te je Komisija u mnogim pitanjima morala temeljitije i samostalnije raditi. U tom smislu su *davane i direktive iz Ministarstva inostranih poslova*«<sup>12</sup> (kurzivom istaknuo autor). U dopisu koji je Komisija uputila svom suradniku Mihovilu Katanecu čak se navodi da Komisija »...radi u sklopu Instituta za međunarodna pitanja Ministarstva inostranih poslova u Beogradu...«<sup>13</sup> (kurzivom istaknuo autor).

Komisija je ostvarila i horizontalne veze s raznim upravnim tijelima. Suradnja je, vidljivo je iz spisa bila posebno intenzivna s upravnim tijelima Narodne Republike Slovenije jer su Slovenija i Hrvatska imale zajedničke interese u nastupu prema Italiji.

Komisija se u prvom razdoblju svog rada oslanjala i na niže organe, najčešće oblasne Narodne odbore (NO), poglavito radi dobivanja podataka o stručnjacima koji dolaze u obzir za rad na

<sup>11</sup> Isto, Prijedlog stručnjaka Komisije za razgraničenje Federalne Države Hrvatske.

<sup>12</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 7, cjelina: Molbe za odobrenje honorara, nedatirano pismo dr. Roglića predsjedniku Vlade NRH Vladimiru Bakariću.

<sup>13</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 2.3.2.4.1, toč. 6, Dopis Komisije za razgraničenje Mihovilu Katanecu, upućen 2. rujna 1945.

određivanju granica, te u prikupljanju polaznih informacija o izvorima povijesnih, statističkih i drugih podataka o pojedinim regijama koje su bile predmetom razgraničenja.

Posebno je potrebno istaknuti karakter odnosa koji je postojao između Komisije i Jadranskog instituta u Rijeci. Ova znanstvena ustanova osnovana je poslije Drugog svjetskog rata s namjerom da bude: »...kulturni dar domovine kojoj se Rijeka najzad vraća. Najveći naš jadranski emporij treba osim dizalica, tvornica i brodova, također visokih naučnih ustanova. A Jadranski institut zadovoljava ovu opravdanu kulturnu ambiciju.«<sup>14</sup> Rad ove ustanove u početku je bio tijesno vezan uz Komisiju za razgraničenje, što potvrđuje činjenica da se Komisija, želeći izbjeći izdavanje knjiga pod vlastitim imenom (što bi rezultatima rada Komisije kao državnog tijela dalo pečat pristranosti), u tu svrhu koristila znanstveno neutralnim imenom Jadranskog instituta. O ovome svjedoče sljedeće riječi: »Naš službeni naziv Komisija za razgraničenje nije za tu svrhu (izdavačke djelatnosti, op. aut.) nikako podesan, jer izaziva predodžbu privremenosti i uski pojam povlačenja granice. Potrebno je naći ljepši, pojmovno bogatiji naziv. Pruža nam ga Jadranski institut, što bi bilo doista najpodesnija etiketa i da tako kažemo naša posjetnica pred inozemstvom: u ovom je nazivu sadržan elemenat trajnosti i sustavnosti proučavanja, dakle ozbiljnosti nakladnika (podvučeno u originalu, op. aut.), što je potreban preduvjet za ugled naših publikacija.«<sup>15</sup>

Osim što je služio kao znanstvena legitimacija za objavu radova Komisije Institut je bio i »firma... pod kojom su njeni rukovodioci (Komisije, op. aut.) nastupili pred međunarodnom Komisijom u Istri«,<sup>16</sup> dakle ime Jadranskog instituta korišteno je i u svrhu nastupa članova Komisije pred inozemnim tijelima.

Konačno, važno je spomenuti da je zagrebačka središnjica Jadranskog instituta,<sup>17</sup> ogranak koje je (tijekom rada Komisije) bila i navedena riječka podružnica, postala pravnim sljednikom Komisije nakon njezina raspuštanja.

### **Pregled glavnih serija fonda**

Gradivo ovog fonda, izuzev prve cjeline pod naslovom *Osnutak i rad Komisije za razgraničenje*, strukturirano je prema glavnim poslovima koje je Komisija obavljala. Shodno tome dalje slijede: *Razgraničenje Jugoslavije / NR Hrvatske sa susjednim državama, te Međurepubličko razgraničenje*. Obje se ove cjeline dalje granaju na brojne podserije.

Razgraničenje sa susjednim državama dalje se dijeli na *Razgraničenje s Italijom*, zatim slijedi cjelina *Austrija: Gradišćanski Hrvati* nakon koje dolazi *Razgraničenje s Mađarskom*.

Svaka od serija o međunarodnom razgraničenju se opet grana, pa se spisi koji se odnose na **Italiju** dijele:

- prema odsječku granica koje se odnose na sljedeće cjeline: *Cjelokupna Istra kao predmet razgraničenja, Trst, Podatci o nekretninama u Zoni A, Pula, Rijeka, Cres, Lošinj, Dalmacija* (unutar kojih su spisi sadržajno razvrstani na podcjeline o statistici, upravi, kulturi i povijesti, gospodarstvu itd.);

- prema međunarodnim tijelima koja su sudjelovala u procesu razgraničenja na cjeline: (*O prijedlogu razgraničenja prema Wilsonovoj crti* o kojem se većinom raspravljalo na Londonskoj konferenciji), *Vijeće ministara vanjskih poslova velikih sila o prijedlogu uspostave Slobodnog teritorija Trsta, Međusaveznička komisija stručnjaka za razgraničenje, Pariška mirovna konferencija* te

- na skupinu *Literatura*.

Opsegom znatno manja cjelina spisa o **Austriji** odmah je sadržajno podijeljena na statistike, kulturno-povijesne rasprave itd., dok je malo opsežnija cjelina o **Mađarskoj** prvo podijeljena na spise pod naslovom *Općenito o razgraničenju* i na spise o razgraničenju prema odsječcima jugoslavensko-mađarske granice (*Međimurje, Prekomurje, Baranja, Bajski trokut*). Zatim su dvije opsežnije serije

<sup>14</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 2, nenaslavljeni nedatirani tekst koji počinje riječima: »U izvodjenju našeg programa izdavanja knjiga...«, a priložen Planu rada Komisije za razgraničenje.

<sup>15</sup> Isto.

<sup>16</sup> HR-HDA-1166, Komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu Vlade NRH, sign. 1, toč. 6, *Obrazloženje* od 12. rujna 1946.

<sup>17</sup> Djelovala pri JAZU.

(*Baranja i Bajski trokut*) iz potonje podcjeline dalje sadržajno razvrstane na spise o kulturi, povijesti, statistici itd.

Na kraju slijede spisi o međurepubličkom razgraničenju podijeljeni na cjeline o razgraničenju sa Slovenijom, Srbijom, te seriju o Boki. Prve dvije podcjeline su, kao i neke druge opsegom manje serije ovog fonda, odmah po sadržaju podijeljene na spise o povijesti (kulturi), statistikama i upravi, dok se u cjelini o Boki nalaze samo dva dokumenta.

### **Zaključak**

Gradivo Komisije ima trajnu vrijednost. Kao što svaki odgovoran vlasnik čuva dokumente o svom posjedu, tako i svaka uređena država brižno čuva dokaze o vlastitom pravu na upravljanje određenim prostorima. Osim i danas aktualne vrijednosti ovog fonda za uređenje pograničnih pitanja Hrvatske sa susjednim zemljama te njegova značaja za proučavanje povijesti razgraničenja 1945. godine, gradivo Komisije ima za arhivistiku dodatnu vrijednost jer sadrži, u službenim glasilima neobjavljene, a za upravnu povijest tim bitnije, podatke o osnutku, ustroju, načinu djelovanja i vezama Komisije s drugim političkim i znanstvenim tijelima i ustanovama.

### Summary

#### **CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF PUBLIC ADMINISTRATION: COMMISSION FOR THE BOUNDARY DEMARCATION AT THE GOVERNMENT'S PRESIDENCY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CROATIA, 1945-1946**

One of the last tasks during constitution of federal and republic organs in the second Yugoslavia was that of territorial and administrative organisation of the new state. According to directions of federal authorities, departments for the development (»building«) of people's power were organised at republic organs, to fulfil purpose of inter-republic demarcation and definition of territorial organisation inside federal units. In Croatia Department for the Development of People's Power was organised at those days Presidency of the Croatian People's Government.

Commission for the Boundary Demarcation was also established at the Presidency, with two sections, one preoccupied with external boundary demarcation (i.e. with the cases in which republic boundaries were the same as federal), and another one which was preoccupied with inter-republic demarcation issues. Commission was active in the period between June 1, 1945 and December 31, 1946, respectively till February 17, 1947.

Results of the international section's activities are presented in a big number of publications which were significant support to Yugoslav diplomatic efforts in front of international authorities engaged in after war boundary demarcation. Contrary to that, arguments relevant for the inter-republic demarcation were not published, what speaks clearly of methodology used by Communist Party in the solution of interethnic relations.

Both parts of the Commission were connected in their work with numerous bodies and institutions. Especially strong relations existed between »international« section of the Commission and Institute for the International Relations of the Ministry of Foreign Affairs in Belgrade, and with Adriatic Institute in Rijeka. The last one was serving as neutral »label« under which Commission emerged as a publisher, but also as a label under which Commission's members were presenting official politics abroad.

Except recognised, and even today useful value in the context of external boundary demarcation of Croatia, and its significance for the general demarcation history in 1945, archival documents from the Commission's fonds have additional archival value containing, in official gazettes not published, but for the administrative history important data: on Commission's establishment, organisation, work modes and connections with other political and science bodies and organisations.

**Key words:** *demarcation of the second Yugoslavia with Italy, Austria and Hungary, demarcation of Croatia with the republics of Democratic Federal Republic of Yugoslavia, history of institution, public administration, Croatian borders*

*Translated by Rajka Bućin*